

Tukey HSD (nierówne N); zmienna SO₂_03 (SO₂_2003_v55)
Grupy jednorodne, alfa = .05000
Błąd: MS międzygrupowe = 74.473, df = 46910.

	STACJA	SO ₂ _0 ₃	1	2	3	4	5
1	AM5	9.20	****				
2	AM1	9.48	****	****			
3	AM8	9.67		****			
4	AM4	10.41			****		
5	AM2	13.61				****	
6	AM3	14.08					****

Tablica 6: Rok 2003 [Opracowanie własne]

Przeprowadzona analiza wariancji potwierdziła wcześniejsze wyniki podobieństw stężeń dwutlenku siarki, uzyskane analizą skupień. Wskazać można na stacje AM5 i AM8, na których stężenia dwutlenku siarki są najbardziej zbliżone do stężeń na stacji AM1.

4. Implementacja numeryczna i wstępne wnioski

W chwili obecnej zakończono pierwszy etap prac, obejmujący:

- systematykę metod interpolacji braków danych,
- numeryczną implementację części symulacyjnej,
- numeryczną implementację wybranych metod interpolacji (Tablica 11 oraz Tablica 2 grupa Podstawowa I).

W pierwszej kolejności wykonano symulacje dla stacji AM1, AM5 i AM8 (Tablica 7) przed pełną implementacją numeryczną. Próba ta była wstępną oceną przydatności metod i zrealizowana została w środowisku pakietu STATISTICA. Wyniki potwierdziły poprawność założeń w zakresie uzależnienia wyboru metody interpolacji od okresu wystąpień braków i długości ciągu braków danych.

Uzyskane wyniki wskazują, że w sezonie zimnym dwie metody dają stosunkowo dobre wyniki: średnia z sąsiednich punktów (mA_2nst) oraz regresja MNK z sąsiednich punktów (mA_20st).

Sezon letni charakteryzuje się wyższym zróżnicowaniem zarówno przestrzennym (pomiędzy stacjami) jak i względem długości ciągów braków.

Kolejny etap stanowiło zaimplementowanie wszystkich podstawowych (grupa I) metod interpolacji do własnego programu, co pozwala na dalszy rozwój i poszerzenie zastosowanych metod.

Na podstawie wyników cząstkowych (Tablica 8 oraz Tablica 9, odpowiednio dla okresu zimnego i ciepłego) zbudowano plan interpolacyjny (Plan ARMAAG w tablicach), który jest syntezą wyników cząstkowych z metod uprzednio uwzględnionych.

Zastosowanie planów pozwala na stosowanie metod interpolacji dających najniższy poziom błędów spośród wszystkich uprzednio zbadanych, innymi słowy skuteczność planu jest uzależniona od warsztatu.

W dalszej perspektywie plany interpolacyjne pozwolą na włączenie nowych metod i dostosowanie się systemu do warunków przestrzennie - czasowych interpolacji.

Dodatkowo zbadano przydatność metody odtwarzającej wyniki pomiarów na stacji AM1, na podstawie wyników stężeń ze stacji w bezpośrednim sąsiedztwie, dla długich serii braków danych (Tablica 10 - metoda: PCA_Ladunki_GL_02_AM1).

W sezonie zimnym uzyskano zadowalające wyniki dla metody oparte na złożeniach liniowych. W sezonie letnim wynik odbiegł od oczekiwanego (najwyższy poziom błędów, spośród wszystkich metod $RMSE = 2.983 \mu\text{g}/\text{m}^3$).

Wskazuje to na potrzebę dalszych prac w tym zakresie.

5. Wyniki metod grupy Podstawowej I

Rok 2002/zima

AM1 02 RMSE	Zestaw					RMSE średnie (w)
Metoda/Kat.Bdi	Z1A	Z1B	Z1C	Z1D		
M_A1ST BDi	6.75	6.49	6.18	5.92		6.33
M_A2ST BDi	1.69	6.56	4.81	5.86		4.73
M_A2nST BDi	2.44	6.61	4.37	5.90		4.83
M_A20ST BDi	1.40	5.45	5.07	5.61		4.38
M_A21ST BDi	6.50	6.26	6.06	5.95		6.19
M_A100ST BDi	2.08	5.91	4.46	5.86		4.58
M_A101ST BDi	3.03	5.45	4.96	5.89		4.83
RMSE średnie (k)	3.41	6.10	5.13	5.86		5.13

AM1

Rok 2002/lato

AM1 02 RMSE	Zestaw				RMSE średnie (w)
Metoda/Kat.Bdi	Z2A	Z2B	Z2C	Z2D	
M_A1ST BDi	1.91	1.35	2.15	3.34	2.19
M_A2ST BDi	2.15	1.18	2.08	3.91	2.33
M_A2nST BDi	1.65	1.22	2.09	3.76	2.18
M_A20ST BDi	2.13	1.18	1.94	4.03	2.32
M_A21ST BDi	1.83	1.38	2.12	3.35	2.17
M_A100ST BDi	1.66	1.16	2.11	3.88	2.20
M_A101ST BDi	1.27	1.10	2.12	3.56	2.01
RMSE średnie (k)	1.80	1.23	2.09	3.69	2.20

AM1

AM8 02 RMSE	Zestaw					RMSE średnie (w)
Metoda/Kat.Bdi	Z1A	Z1B	Z1C	Z1D		
M_A1ST BDi	4.23	6.53	3.90	5.23		4.97
M_A2ST BDi	1.87	4.56	4.13	5.92		4.12
M_A2nST BDi	2.64	4.82	4.10	5.86		4.36
M_A20ST BDi	1.54	3.72	4.04	5.57		3.72
M_A21ST BDi	4.11	6.49	3.82	5.22		4.91
M_A100ST BDi	2.21	4.78	4.11	5.90		4.25
M_A101ST BDi	2.52	4.94	4.05	5.95		4.37
RMSE średnie (k)	2.73	5.12	4.02	5.66		4.38

AM8

AM8 02 RMSE	Zestaw				RMSE średnie (w)
Metoda/Kat.Bdi	Z2A	Z2B	Z2C	Z2D	
M_A1ST BDi	8.31	6.38	15.78	8.92	9.85
M_A2ST BDi	6.44	5.96	16.87	9.10	9.59
M_A2nST BDi	8.13	6.09	17.97	8.86	10.26
M_A20ST BDi	6.09	6.13	16.94	9.12	9.57
M_A21ST BDi	8.31	6.33	15.65	8.79	9.77
M_A100ST BDi	7.98	6.24	16.74	9.07	10.01
M_A101ST BDi	8.09	6.03	16.27	9.05	9.86
RMSE średnie (k)	7.62	6.17	16.60	8.99	9.84

AM8

AM5 02 RMSE	Zestaw					RMSE średnie (w)
Metoda/Kat.Bdi	Z1A	Z1B	Z1C	Z1D		
M_A1ST	2.39	4.21	2.41	4.14		3.29
M_A2ST	1.08	3.01	1.44	3.47		2.25
M_A2nST	0.69	3.15	1.52	3.13		2.12
M_A20ST	1.00	3.05	1.43	3.35		2.21
M_A21ST	1.38	3.02	1.51	2.94		2.21
M_A100ST	0.71	3.23	1.45	3.25		2.16
M_A101ST	0.69	3.19	1.48	3.20		2.14
RMSE średnie (k)	1.14	3.27	1.60	3.35		2.34

AM8

AM5

AM5 02 RMSE	Zestaw				RMSE średnie (w)
Metoda/Kat.Bdi	Z2A	Z2B	Z2C	Z2D	
M_A1ST	4.33	3.41	5.90	4.26	4.48
M_A2ST	3.60	2.66	5.80	4.60	4.16
M_A2nST	2.54	3.04	5.62	3.98	3.80
M_A20ST	3.88	2.24	5.60	6.29	4.50
M_A21ST	3.96	3.42	5.50	3.70	4.15
M_A100ST	1.79	2.54	5.72	3.92	3.49
M_A101ST	1.93	2.90	5.75	3.66	3.56
RMSE średnie (k)	3.15	2.89	5.70	4.34	4.02

AM8

AM5

Tablica 7: RMSE; wyniki symulacji dla roku 2002; zestawy o liczbie braków w danych do 70 obserwacji; interpolacje sporządzone w pakiecie STATISTICA 5.5 [Opracowanie własne]

Szczegółowy opis metod	
mA_1st	średnia ogólna
mA_2st	średnia z sąsiednich punktów
mA_2n3st	średnia z sąsiednich punktów
mA_20st	regresja MNK z sąsiednich punktów
mA_21st	trend MNK
mA_100st	mediana z sąsiednich punktów
mA_101st	mediana z całego zbioru

6. Wyniki metod przy wykorzystaniu planu interpolacyjnego.

Rok 2002/zima	Zestaw				
Metoda	Z1A_AM1_	Z1B_AM1_	Z1C_AM1_	Z1D_AM1_	średnie metod
PCA_Ladunki_GL_02_AM1	2.5725	20.9503	4.1856	5.8963	8.401
mA_2st	1.6896	6.5551	4.8075	5.8649	4.729
mA_2nXst	3.0785	5.1654	4.7020	5.8529	4.700
mA_2n3st	2.5066	5.5351	4.3722	5.9006	4.579
mA_21st	6.6505	6.2755	6.0607	5.9492	6.234
mA_21n10	6.7495	6.4937	6.1755	5.9193	6.334
mA_20st	1.3956	5.4457	5.0669	5.6097	4.379
mA_20nX	1.9277	5.7190	4.3597	5.7677	4.444
mA_20n3	2.4718	5.0969	4.2504	5.8213	4.410
mA_1st	6.7495	6.4937	6.1755	5.9193	6.334
mA_101	7.0518	6.7550	6.6645	6.8121	6.821
mA_100st	1.6896	6.5551	4.8075	5.8649	4.729
mA_100n3st	3.1042	5.0510	4.9628	5.8857	4.751
mA_100n2st	2.0910	5.9136	4.4578	5.8586	4.580
mA_1_wsi_AM1_MM_GODZ	8.5840	7.9490	7.2202	7.0324	7.696
mA_1_wsi_AM1_mm_g_kor	5.1527	5.4749	6.4692	5.8390	5.734
średnie zestawów	3.967	6.964	5.296	5.987	5.554
Minima	1.396	5.051	4.186	5.610	4.379
PLAN ARMAAG	1.396	5.121	5.105	5.626	

Tablica 8: RMSE; wyniki symulacji dla roku 2002; zestawy o liczbie braków w danych do 70 obserwacji; obliczenia przeprowadzone w autorskim systemie interpolacyjnym [Opracowanie własne]

Rok 2002/lato	Zestaw				
Metoda	Z2A_AM1_	Z2B_AM1_	Z2C_AM1_	Z2D_AM1_	średnie metod
PCA_Ladunki_GL_02_AM1	1.3775	1.803	2.859	4.108	2.537
mA_2st	2.1486	1.184	2.083	3.891	2.327
mA_2nXst	1.3770	1.321	2.085	3.634	2.104
mA_2n3st	1.648	1.230	2.096	3.760	2.183
mA_21st	1.831	1.396	2.138	3.355	2.180
mA_21n10	1.908	1.357	2.159	3.339	2.191
mA_20st	2.127	1.179	1.943	4.004	2.313
mA_20nX	1.936	1.283	2.075	3.913	2.302
mA_20n3	1.647	1.208	2.092	3.751	2.175
mA_1st	1.908	1.357	2.159	3.339	2.191
mA_101	1.986	1.295	2.187	3.444	2.228
mA_100st	2.149	1.184	2.083	3.891	2.327
mA_100n3st	1.272	1.112	2.133	3.553	2.018
mA_100n2st	1.660	1.165	2.120	3.886	2.208
mA_1_wsi_AM1_MM_GODZ	2.326	1.624	2.523	3.719	2.548
mA_1_wsi_AM1_mm_g_kor	1.740	1.472	2.230	3.708	2.287
średnie zestawów	1.815	1.323	2.185	3.706	2.257
Minima	1.272	1.112	1.943	3.339	2.018
PLAN ARMAAG	1.272	1.109	1.938	3.407	

Tablica 9: RMSE; wyniki symulacji dla roku 2002; zestawy liczbie braków w danych do 70 obserwacji;
obliczenia przeprowadzone w autorskim systemie interpolacyjnym
[Opracowanie własne]

Rok 2002/zima	Zestaw			Rok 2002/lato	Zestaw		
Metoda	Z1E_AM1_	Z1F_AM1_	średnie metod	Metoda	Z2E_AM1_	Z2F_AM1_	średnie metod
PCA_Ladunki_GL_02_AM1	4.460	4.88845	4.674	PCA_Ladunki_GL_02_AM1	3.135	2.832	2.983
mA_2st	3.919	5.96124	4.940	mA_2st	2.952	2.277	2.615
mA_2nXst	3.908	5.97606	4.942	mA_2nXst	2.960	2.182	2.571
mA_2n3st	4.153	5.96396	5.059	mA_2n3st	2.987	2.233	2.610
mA_21st	3.736	6.28800	5.012	mA_21st	3.022	1.937	2.480
mA_21n10	4.060	6.03817	5.049	mA_21n10	2.912	1.987	2.450
mA_20st	4.116	5.97306	5.045	mA_20st	2.896	2.253	2.575
mA_20nX	4.058	6.00068	5.029	mA_20nX	2.936	2.267	2.601
mA_20n3	4.173	6.00302	5.088	mA_20n3	2.978	2.221	2.600
mA_1st	4.060	6.03817	5.049	mA_1st	2.912	1.987	2.450
mA_101	3.939	6.28063	5.110	mA_101	2.897	2.182	2.539
mA_100st	3.919	5.96124	4.940	mA_100st	2.952	2.277	2.615
mA_100n3st	4.286	5.96124	5.123	mA_100n3st	3.035	2.277	2.656
mA_100n2st	4.080	5.96124	5.021	mA_100n2st	2.952	2.277	2.615
mA_1_wsi_AM1_MM_GODZ	7.506	7.20587	7.356	mA_1_wsi_AM1_MM_GODZ	3.110	2.468	2.789
mA_1_wsi_AM1_mm_g_kor	7.423	7.17544	7.299	mA_1_wsi_AM1_mm_g_kor	3.104	2.481	2.793
średnie zestawów	4.487	6.105	5.296	średnie zestawów	2.984	2.259	2.621
Minima	3.736	4.888	4.674	Minima	2.896	1.937	2.450
PLAN ARMAAG	3.736	4.789		PLAN ARMAAG	2.896	1.937	

Tablica 10: RMSE; wyniki symulacji dla roku 2002; zestawy o dużej liczbie braków danych; obliczenia przeprowadzone w autorskim systemie interpolacyjnym [Opracowanie własne]

Nazwa metody	Opis	ni przed BD	ni po BD
mA_1st	średnia ogólna (standard)	-1	-1
mA_2st	średnia z sąsiednich punktów (standard)	1	1
mA_2n3st	średnia z sąsiednich punktów (standard)	3	3
mA_2nXst	średnia z sąsiednich punktów (standard)	5	5
mA_20st	regresja MNK z sąsiednich punktów (standard)	1	1
mA_20n3	regresja MNK z sąsiednich punktów	3	3
mA_20nX	regresja MNK z sąsiednich punktów	2	2
mA_21st	trend MNK (standard)	-1	-1
mA_21n10	trend MNK z ostatnich obserwacji przed BD (nie używane)	10	0
m_A22	regresja MNK z sąsiednich punktów; wsk cykl=24; multi; stałe w roku	3	3
m_A23	regresja MNK z sąsiednich punktów; wsk cykl=24; add; stałe w roku	3	3
mA_100st	mediana z sąsiednich punktów (standard)	1	1
mA_100n2st	mediana z sąsiednich punktów (standard)	2	2
mA_100n3st	mediana z sąsiednich punktów (standard)	3	3
mA_101	mediana z całego zbioru	-1	-1
mA_1_wsi_AM1_MM_GODZ	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2	-1	-1
mA_1_wsi_AM2_MM_GODZ	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2	-1	-1
mA_1_wsi_AM3_MM_GODZ	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2	-1	-1
mA_1_wsi_AM4_MM_GODZ	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2	-1	-1
mA_1_wsi_AM5_MM_GODZ	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2	-1	-1
mA_1_wsi_AM8_MM_GODZ	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2	-1	-1
mA_1_wsi_AM1_mm_g_kor	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2 korekta	1	1
mA_1_wsi_AM2_mm_g_kor	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2 korekta	1	1
mA_1_wsi_AM3_mm_g_kor	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2 korekta	1	1
mA_1_wsi_AM4_mm_g_kor	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2 korekta	1	1
mA_1_wsi_AM5_mm_g_kor	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2 korekta	2	2
mA_1_wsi_AM8_mm_g_kor	wSi względem średniej całego zbioru dla stacji AMx (wSi od 2002 do 2003) SO2 korekta	1	1
PCA_Ladunki_GL_02_AM1	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 02	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_02_AM3	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 02	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_02_AM5	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 02	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_02_AM8	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 02	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_03_AM1	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 03	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_03_AM3	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 03	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_03_AM5	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 03	-1	-1
PCA_Ladunki_GL_03_AM8	wykorzystuje dodatkowe dane o stężeniach; odtwarza szereg; podział: sezon G/L; rok 03	-1	-1

Tablica 11: Metody uwzględnione w implementacji numerycznej, w pierwszym etapie badań wraz z syntetyczną charakterystyką [Opracowanie własne]

10 lat działalności Fundacji ARMAAG w tym 7 letni nieprzerwany okres pomiarowy w stacjach nr 1,2,3,4 upoważnia do przedstawienia generalnego wniosku:

o jakości sieci pomiarowej decyduje ilość ważnych pomiarów i ciągłość serii pomiarowych.

Doświadczenia sieci ARMAAG wskazują, że uzyskanie odpowiedniej ilości ważnych danych wymaga spełnienia szeregu warunków obiektywnych i jednocześnie zespołowego działania ludzi o odpowiednich predyspozycjach:

- operatorzy sieci powinni być dyspozycyjni w każdym czasie: każde zakłócenia w dopływie prądu powodują destabilizację parametrów urządzeń, brak szybkiej reakcji powoduje nieprawidłową pracę analizatora zwiększając ryzyko wystąpienia awarii;
- zapewnienie ciągłości pomiarów wymaga codziennej dyspozycji operatorów do podejmowania działań korygujących;
- wszystkie naprawy dozwolone warunkami dostawy powinny być wykonywane na miejscu;
- autoryzowany serwis powinien posiadać dostęp do części zamiennych u producenta w możliwie najkrótszym terminie.

Analizatory w stacjach sieci ARMAAG w roku 2003 osiągnęły wysoką dyspozycyjność dzięki stałemu nadzorowi i zaangażowaniu pracowników Fundacji oraz firm współpracujących. Procent ważnych danych z większości analizatorów przekraczał znacząco 90%. Ewentualne braki spowodowane były wyłącznie koniecznością dokonania skomplikowanych napraw i wysłania aparatury pomiarowej do serwisu, lub oczekiwaniem na sprowadzenie odpowiednich części. Z tych właśnie powodów analizatory BTX i NH₃ nie osiągnęły tak wysokiej skuteczności jak pozostałe analizatory.

Dzięki rozłożeniu kosztów działania sieci automatycznych pomiarów na organa samorządu i administracji rządowej możliwe jest funkcjonowanie stacji na europejskim poziomie. Możliwe również było zorganizowanie konferencji z okazji 10-lecia istnienia Fundacji. W konferencji wzięło udział wielu znamienitych gości, również z zagranicy. Oprócz dyskusji na temat problemów monitoringu atmosfery zaprezentowano także szereg najnowszych rozwiązań sprzętowych w tej dziedzinie.

Wychodząc naprzeciw nowym zadaniom w monitoringu atmosfery Fundacja zaangażowała się w tworzenie projektu systemu zarządzania środowiskiem w zakresie ochrony środowiska w województwie pomorskim - [AIRPOMERANIA](#).

9. POSUMOWANIE

Oceniając stan atmosfery Aglomeracji Gdańskiej w 2003 można stwierdzić:

- w przypadku dwutlenku siarki i dwutlenku azotu był dobry i bardzo dobry;
  - znacznie gorzej przedstawia się sytuacja w przypadku pyłu zawieszzonego - jakość atmosfery określana na podstawie stężeń pyłu PM10 była dostateczna a na niektórych stacjach (AM10 i AM7) zła.
- stężenia dwutlenku azotu i tlenków azotu odnotowują niewielki spadek
  - problemem, jak i w całej Europie, jest poziom stężeń pyłu zawieszzonego PM10; średnioroczne stężenia pyłu wzrosły we wszystkich stacjach, z wyjątkiem stacji w Sopocie
  - stężenia ozonu w aglomeracji gdańskiej o wartościach powyżej $120 \mu\text{g}/\text{m}^3$ występowały przez 13 dni

Uczestnictwo sieci ARMAAG w systemie monitoringu polskiego i europejskiego pozwala na korzystanie z międzynarodowej informacji i umożliwia społeczeństwu coraz szerszy dostęp do informacji o jakości atmosfery.

Podsumowując rok 2003 można uznać za kolejny, udany okres w działalności Fundacji. Mimo skromnych w porównaniu do innych europejskich sieci monitoringu środków finansowych udało się osiągnąć wysoki poziom jakości i pozyskiwania danych oraz znacznie udoskonalić sposób ich prezentacji.

Raporty wydrukowano z dotacji Wojewódzkiego Funduszu
Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Gdańsku
oraz darowizny Linde Gaz Polska Sp. z o.o

Fundacja ARMAAG
80-761 Gdańsk ul.Elbląska 66
www.armaag.gda.pl

Wszelkie prawa zastrzeżone
ISBN 83-913904-2-04
Egzemplarz bezpłatny

Projekt i opracowanie graficzne: Karolina Menegon